

Datblygu a Gwerthuso Dulliau Dysgu Cyfunol a Thrawsieithu mewn Sefyllfa Ddysgu Dwyieithog¹

ENLLI MÔN THOMAS

Prifysgol Bangor

Crynodeb

Yn ôl Cyngor Cyllido Addysg Uwch Cymru, ‘mae cyfleoedd i astudio drwy gyfrwng y Gymraeg – yn ogystal â’r Saesneg – yn rhan arbennig a phwysig o addysg uwch yng Nghymru.’² Er y datganiad hwn, fodd bynnag, prin iawn yw’r defnydd o Gymraeg ochr yn ochr â Saesneg, ble mae cyfle i fyfyrwyr Cymraeg wneud yn fawr o’u sgiliau dwyieithog a chyfoethogi eu profiadau dysgu yn yr un modd. Bwriad yr ymchwil hon, felly, oedd i geisio datblygu cyfleoedd dysgu dwyieithog ar gyfer modiwl oedd yn cael ei draddodi a’i addysgu yn Saesneg o fewn maes Seicoleg, ble nad oedd llawer o ddatblygiad cyfrwng Cymraeg. Datblygwyd deunyddiau dysgu Cymraeg aml-gyfrwngol (ar ffurf sleidiau *PwerBwynt*, nodiadau cyfansawdd, rhestr termau, ymarferion dysgu cyfrifiadurol, prawf aml-ddewis cyfrifiadurol, etc.) gan sicrhau eu bod yn cynnwys yr un pynciau a draddodwyd yn y darlithoedd ‘wyneb yn wyneb’ yn Saesneg a chan ddarparu’r cyfle i’r myfyrwyr drawsieithu a chyfoethogi eu dealltwriaeth oddi mewn i’r pwnc. Cyflwynwyd y deunyddiau hynny ar safle e-ddysgu aml-gyfrwngol *Blackboard*, fel eu bod ar gael i’r myfyrwyr *ochr-yn-ochr* â’r deunyddiau hynny a baratowyd iddynt eisoes yn Saesneg, fel rhyw fath o becyn ‘dysgu cyfunol’. Er fod y canlyniadau yn dangos fod y myfyrwyr wedi gweld gwerth mewn deunyddiau o’r fath, bydd angen rhagor o ymchwil i weld sut yn union byddai modd sicrhau fod y myfyrwyr yn gwneud defnydd cyfredol o’r deunyddiau cymysg o’r naill iaith a’r llall er mwyn hyrwyddo eu dysgu ymhellach.

¹ Cyllidwyd y gwaith gan y Ganolfan Addysg Uwch Cyfrwng Cymraeg.

² http://194.81.48.132/cymraeg/Welsh_Medium/welsh_medium_he.htm.

Cyflwyniad

Dros yr ychydig flnyddoedd diwethaf, mae'r defnydd o Dechnoleg Gwybodaeth (TG) oddi mewn i'r gyfundrefn addysg wedi cynyddu'n aruthrol. Mae dylanwad y datblygiad technegol hwn i'w weld ym mhob agwedd o addysg, o ddefnydd myfyrwyr (a staff) o wirwyr sillafu, at gyfathrebu electronig dros e-bost, i rannu gwybodaeth dros y rhyngwrwyd a marcio arholiadau aml-gwestiwn drwy beiriant. Erbyn hyn, mae aseiniadau ysgrifenedig wedi hen ddiplannu, a'r duedd i ddarllen a dysgu am bwnc yn cychwyn oddi ar y sgrin, ac nid mewn llyfr. Yn yr un modd, ceir cryn ddibyniaeth ar becynnau megis *PwerBwynt*, *Podledu*, *You Tube* a'r *Bwrdd Gwyn Rhyngweithiol* fel modd o gynorthwyo'r darlithydd wrth draddodi'r pwnc, gyda'r prif fwriad, mewn nifer o achosion, i ennyn diddordeb y myfyrwyr yn yr oes dechnolegol sydd ohoni. At ei gilydd, felly, mae byd addysgol y myfyriwr yn yr unfed ganrif ar huagin yn un technolegol gyffrous.

Er bod y rhan fwyaf o sefyllfaoedd addysgol yn gwneud defnydd helaeth o TG, dim ond yn gymharol ddiweddar y mae addysgwyr wedi ceisio archwilio'r posibiladau o ddefnyddio'r dechnoleg ar gyfer pwrpasau addysgu (McCray, 2000). Ceir bod nifer o gyrsiau 'dysgu o bell' wedi gorfod dibynnu ar y dechnoleg fel prif gyfrwng y dysgu ers llawer dydd, ond o ran cyrsiau prifysgol, prin iawn yw'r defnydd at ddibenion addysgol. Y duedd, fel arfer, yw defnyddio *Amgylcheddau Dysgu Rhithiol* ('*Virtual Learning Environments*'), megis *Blackboard*, fel rhyw fath o storfa anferthol ar gyfer cadw nodiadau darlith ac unrhyw nodiadau pellach (rhestr ddarllen, erthyglau, gwefannau defnyddiol, ayb.) ar gyfer y myfyrwyr yn hytrach nag fel *arf* addysgu. Rheolir cynnwys y safle gan y darlithydd, ond *cefnogi'r* dysgu yn unig yw ei rôl.

Erbyn hyn, mae mwy a mwy o ddarlithwyr yn ceisio gwneud yn fawr o'r cyfleoedd y mae TG yn ei ddarparu ar gyfer pwrpasau addysgu. Trwy gyfrwng TG, mae posib cyflwyno amrywiaeth o ddulliau dysgu ac addysgu sy'n gweddu i wahanol arddulliau dysgu'r unigolyn (yn dilyn e.e., Garnder, 1993; Bloom, 1956, ac Entwistle, 2001). Hynny yw, mae'n bosib darparu ar gyfer arddulliau dysgu'r unigolyn drwy gyflwyno cyfres o wybodaeth yn weledol, yn glywedol ac yn rhyngweithiol, a thrwy hynny i gynnig amrywiaeth oddi mewn i'r dysgu (gweler e.e., Fazey a Marton, 2002, am bwysigrwydd amrywiaeth). Felly, mae'r ffocws wedi symud o ddefnyddio TG yn unig fel modd o gefnogi dysgu i fod yn rhan annatod o'r profiad dysgu ei hun. Gwireddir hyn drwy gymysgu arddulliau

traddodiadol dysgu ‘wyneb yn wyneb’ ar lawr dosbarth gydag arddulliau dysgu TG – profiad a elwir yn aml yn y llyfryddiaeth yn *Ddysgu Cyfunol* (‘Blended Learning’ – BL) (Oliver a Trigwell, 2005).³

Hyd yma, mae nifer o’r farn bod cymysgu a chymhwysu arddulliau dysgu fel hyn yn cyfrannu’n gadarnhaol at ddatblygu sgiliau addysgol yr unigolyn. Cyfeiria Morgan (2001) at ymchwil gan Levin (1999) sy’n dangos bod cyfuno dulliau dysgu rhithiol gyda dulliau dysgu traddodiadol yn arwain at ganlyniadau dysgu llwyddiannus. Yn ôl Suliman a Pena (2007: 2), ‘In academia, BL has emerged as a tool to improve teaching and learning as it allows flexibility in adapting learning methods to meet the varied needs of students and their different learning styles and different speeds of cognitive learning.’ Fodd bynnag, nid yw pob sefyllfa dysgu cyfunol yr un mor llwyddiannus â’i gilydd yn mhob cyd-destun. Mae eu llwyddiant yn ddibynnol ar nifer o ffactorau, gan gynnwys ansawdd y cymysgu a natur a gofynion y pwnc.

Enghreifftiau sy’n gaeth i fethiant yw’r rheiny sy’n defnyddio gwahanol gyfryngau dysgu ble nad oes unrhyw elfen o gymysgu neu integreiddio ar draws cynnwys y naill gyfrwng a’r llall (Clark, 2003). Gall hyn ddigwydd mewn achosion ble nad yw’r cynnwys yn gyfatebol, neu pan nad yw’r berthynas rhwng y naill gyfrwng a’r llall wedi ei amlygu i’r myfyriwr. At hynny, dylid osgoi ailadrodd yr un cynnwys mewn gwahanol ffyrdd, neu ehangu ar y nifer o wahanol ddulliau dysgu yn anorfd. Nid sawl elfen sy’n cael ei chymysgu neu’r nifer o ffyrdd o gyflwyno’r wybodaeth sy’n bwysig: y modd y mae’r deunydd yn cael ei *gymhwysu’n bwrpasol* sy’n bwysig – ‘the integration of components in a blend is an important part of any blended learning experience’ (Clark, 2003: 10).

Ond hyd yn oed os yw’r lefel o integreiddio yn bwrpasol ac yn arwain at lefelau *dysgu dwys* (‘deep learning’ –Marton a Säljö, 1976), efallai nad yw rhaglen ddysgu o’r fath yn ddefnyddiol ym mhob pwnc. Yn benodol, llwyddodd Senn (2008) i adrodd am broblemau cynnig modiwl ar gwrs Technoleg Addysg ble mae’n hanfodol derbyn arweiniad gan ddarlithydd a chyfle i ymarfer gyda gwahanol becynnau cyfrifiadurol drwy ddull cyfunol os am lwyddo. Yn ôl ei ganlyniadau, roedd y myfyrwyr o’r farn bod y cwrs yn anoddach ac roedd y baich ar y darlithydd yn enfawr.

³ Cydnabyddir bod gwahanol diffiniadau o’r term *Blended Learning*, yn cynnwys enghreifftiau ble nad oes defnydd o TG o gwbl (dim ond cymysgedd o arddulliau addysgol) (gweler, e.e., Oliver a Trigwell, 2005). At bwrpasau’r astudiaeth hon, defnyddir y term i gyfeirio at enghreifftiau o ddysgu sy’n cyfuno a chymysgu dulliau TG gydag arddulliau dysgu traddodiadol.

Un cyd-destun naturiol ble mae myfyrwyr yn gorfod delio gyda mwy nag un math o arddull mewn dysgu, un ai ar yr un pryd neu ar wahân, yw'r sefyllfa ddysgu dwyieithog. Mewn sefyllfa o'r fath, gall y myfyriwr orfod delio â'i ddwy iaith yn wahanol, yn ddibynnol ar y dull dwyieithog sy'n cael ei fabwysiadu. Gelwir y broses o dderbyn gwybodaeth (yn oddefol) mewn un iaith a'i defnyddio (yn weithredol) mewn iaith arall yn *drawsieithu* (Baker, 2000; Williams, 2003a). Mae'n ymofyn bod gan yr unigolyn ddealltwriaeth ddigonol o iaith y mewnbwn a'r gallu i gyfleu'r un neges, drwy ddefnydd o eirfa bwrpasol, yn yr iaith arall (Williams 2003b: 57). Er i'r term gael ei fathu yng Nghymru, mae trawsieithu yn nodwedd arbennig o addysg ddwyieithog sydd erbyn hyn wedi ei fabwysiadu mewn rhaglenni addysgu dwyieithog ledled y byd (gweler Garcia, 2009).

Noda Williams (1997) bum dull addysgu dwyieithog sy'n annog trawsieithu ar rhyw lefel, yn cynnwys sefyllfaoedd ble mae'r darlithydd yn traddodi'n ddwyieithog, un ai (i) drwy gyfieithu o un iaith i'r llall drwy gydol y wers neu (ii) yn ddewisol; (iii) sefyllfaoedd ble bo gwahanol grwpiau yn trafod yn eu dewis iaith, a bod y darlithydd yn ymateb yn ôl iaith y siaradwr olaf; a sefyllfaoedd ble bo (iv) rhan o'r gwaith (neu (v) ran o'r cwrs cyfan) yn Gymraeg a'r rhan arall yn Saesneg (e.e., darllen yn Saesneg, trafod yn Gymraeg; neu chwech modiwl Cymraeg, chwech modiwl Saesneg). Waeth pa ddulliau sy'n cael eu mabwysiadu gan y darlithydd, mae dysgu dwys yn datblygu o ganlyniad i ymdrechion yr unigolyn ei hun – ei ymdrechion i ddeall y deunydd, gwerthuso, perthnasu, a dehongli'r deunydd yn rhesymegol, ayb. Gan fod y sefyllfa ddwyieithog yn canolbwyntio'n fawr ar yr unigolyn, ceir sefyllfaoedd sy'n hybu dwyieithrwydd yr unigolyn o fewn ei bwnc astudiaeth yn fwy nag eraill: 'i . . . [d] datblygu dwyieithrwydd llawn dylid mabwysiadu (iv), (v), neu gyfuniad rhesymol ohonynt' (Williams, 1997: 6).

Yn ôl Williams (1999: 24), mae dysgu o fewn y sefyllfa ddwyieithog yn cynnig manteision arbennig i'r myfyriwr. Daw un fantais amlwg ym maes gwybyddiaeth yr unigolyn. Gan fod y myfyriwr yn gallu meddwl a gweithio yn y ddwy iaith, gall ddarllen neu glywed rhywbeth a meddwl am hynny a gweithredu ar y wybodaeth mewn un iaith ac/neu'r llall. Nodwedd arbennig o drawsieithu yw bod angen i'r unigolyn brosesu a dadansoddi cynnwys ar lefel llawer dyfnach nag wrth ddelio ag un iaith yn unig: 'Gallai'r sgil trawsieithu o'i defnyddio'n iawn gyfoethogi'r dysgu a'r deall yn hytrach na'i lesteirio a'i arafu' (Williams, 1997: 16). Wrth gyfeirio at yr un broses, nododd Morgan (2001), 'The additional mental processing that takes place under these circumstances adds to the depth of

understanding generated, the extent to which concepts are grasped and the degree to which taught subject material “sinks in.” Mae’n amlwg, felly, bod anogaeth i ymdrin â deunyddiau o ddwy ffynhonnell ieithyddol wahanol, ochr yn ochr â’i gilydd, yn debygol o fod yn effeithiol iawn yn ystod dysgu annibynnol, gan arwain at ddealltwriaeth bellach o’r deunydd, ac o’r cysyniadau dan sylw. Diau y byddai cyfuno’r defnydd o ddwy iaith o fewn rhaglen dysgu cyfunol yn brofiad manteisiol iawn i’r myfyriwr o dan yr amgylchiadau dysgu delfrydol.

Un pwnc academaidd sydd wedi cynyddu’n aruthrol o ran poblogrwydd dros yr ugain mlynedd diwethaf yw Seicoleg. Er hynny, araf iawn yw’r cynnydd o ran y ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg yn y pwnc, a hynny am nifer o resymau (gweler Thomas, 1994, 2006). Yn bennaf gyfrifol am y diffyg darpariaeth cyfrwng Cymraeg mae diffyg staff cymwys i ddarlithio yn y maes ac i ddarparu amrediad o ddarlithoedd ar hyd ystod eang o feysydd o fewn y pwnc. Bwriad yr ymchwil hon, felly, oedd i gyflwyno elfen o’r Gymraeg i faes oddi mewn i Seicoleg oedd yn cael ei draddodi yn ffurfiol yn uniaith Saesneg.

Prif amcanion yr ymchwil

Prif amcan yr ymchwil hon oedd i ddarparu deunyddiau dysgu *amlygryngol* cyfrwng Cymraeg y gellid eu defnyddio ochr yn ochr â’r darlithoedd ffurfiol a draddodwyd yn Saesneg ar gyfer yr un pwnc oddi mewn i faes Seicoleg. Drwy sicrhau fod y deunyddiau yn gorgyffwrdd o ran cynnwys, y bwriad oedd i weld os byddai myfyrrwyr blwyddyn gyntaf yn gwneud defnydd o’r wybodaeth ar y safle we Cymraeg er mwyn hyrwyddo eu dysgu am y pwnc, gan arwain at well ddealltwriaeth o’r deunydd yn y pen draw. Drwy gyfuno darlithoedd Saesneg â gwaith astudio annibynnol Cymraeg, crëwyd ‘amgylchiadau i’r myfyrrwyr ddysgu drostynt eu hunain’ er mwyn ‘hyrwyddo a hwyluso’r dysgu yn hytrach na . . . t[h]rosglwyddo’ (Williams, 1997: 11). Petai’r myfyrrwyr yn gweld gwerth mewn derbyn deunyddiau dysgu dwyieithog o’r fath, yn enwedig ar gyfer y cyfnodau astudio annibynnol hynny ble rhaid iddynt ddibynnu ar eu dealltwriaeth eu hunain o’r maes, byddai hon yn broses y dylid ystyried ei mabwysiadu ar gyfer unrhyw bwnc astudio ble nad oes darlithwyr cymwys ar gael i draddodi’r darlithoedd yn Gymraeg. Ail nod yr ymchwil oedd casglu data, drwy holiadur, ynghylch profiadau’r myfyrrwyr o ddefnyddio’r deunyddiau, a beth yw’r gofyn am ddeunyddiau dysgu

cyfrwng Cymraeg ymhlith myfyrwyr Seicoleg blwyddyn gyntaf prifysgol a disgyblion lefel A/AS ysgolion lleol.

Methodoleg

Cyfranwyr

Caniatawyd i saith⁴ o fyfyrwyr blwyddyn gyntaf oedd yn astudio gradd Seicoleg trwy'r Saesneg yn bennaf i dderbyn gwybodaeth oddi ar safle *Blackboard 'Seicoleg Gymdeithasol, Personoliaeth, a Deallusrwydd'* a gafwyd ei greu yn arbennig ar eu cyfer. Roedd chwech allan o'r saith wedi dilyn modiwl *Seicoleg Trwy'r Gymraeg*, a'r saith wedi dilyn y fersiwn dwyieithog o'r modiwlau *Sylfeini Ymchwil I a II*. Ymysg y rhain, roedd pump yn nodi eu bod yn dewis ysgrifennu rhai/y cyfan o'u traethodau yn y Gymraeg er eu bod oll yn siaradwyr brodorol o'r Gymraeg, tra bod y cyfan yn honni eu bod yn cynnal trafodaethau grŵp/rhyngpersonol am seicoleg yn Gymraeg. At hynny, casglwyd ymatebion nifer o fyfyrwyr Cymraeg lleol oedd yn astudio Seicoleg ar lefel AS ($N = 40$) i holiadur oedd yn ymofyn am yr angen am ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg yn y maes ymysg y disgyblion.

Y deunyddiau

1. Dewis y pwnc.

Penderfynwyd datblygu deunyddiau ar gyfer modiwl *Personality, Intelligence, and Social Psychology* am dri rheswm:

- (a) roedd yn fodiwl oedd yn rhedeg yn Semestr 2, ac yn rhoi cyfle i ni baratoi'r gwaith yn ystod Semestr 1;
- (b) roedd y modiwl yn cwmpasu dau brif bwnc oedd yn debygol o gynnwys llai o dermau pur-wyddonol na phynciau eraill;
- (c) roedd yn debygol y byddai'r cynnwys o ddefnydd i bynciau y tu hwnt i Seicoleg, megis y gwyddorau cymdeithasol a'r gwyddorau iechyd.

⁴ Gwahoddwyd holl fyfyrwyr Blwyddyn 1 Seicoleg oedd yn medru'r Gymraeg i gymryd rhan yn yr astudiaeth, ond dim ond y saith oedd eisoes wedi cofrestru ar fodiwlau cyfrwng Cymraeg parod yr adran oedd eisiau derbyn unrhyw wybodaeth am y modiwl dan astudiaeth yn Gymraeg. Gan hynny, dylid bod yn ofalus rhag gor-gyffredinolir canlyniadau yn seiliedig ar ymateb saith o fyfyrwyr.

2. Datblygu'r deunyddiau.

- (a) Penderfynwyd datblygu cyfres o gyflwyniadau *PwerBwynt*, un i gyd-fynd (ond nid yn union yr un fath) â phob darlith a draddodwyd yn Saesneg. Trafodwyd cynnwys bras pob darlith gyda'r darlithydd, ond aed ati i greu'r sleidiau a'r deunyddiau pellach yn gwbl annibynnol wedi hynny.
- (b) O'r sleidiau, datblygwyd dau lyfryn cynhwysfawr. Tybiwyd y byddai rhai o'r myfyrwyr yn ffafrio derbyn y wybodaeth ar ffurf caled fel llyfr. (Er na chrëwyd y llyfrynau mewn da bryd i'w dosbarthu fel copïau caled wedi eu rhwymo i'r myfyrwyr, sicrhawyd y byddai'r llyfrynau ar gael, ar ffurf *PDF*, ar y wefan *Balckboard*.)
- (c) Lluniwyd rhestrau o dermau a ddefnyddiwyd drwy'r gwaith.
- (d) Crëwyd enghraifft o 'gydymffurfio' (Asch, 1951) ar gyfer pwnc Seicoleg Gymdeithasol ar ffurf rhaglen gyfrifiadurol yn defnyddio'r pecyn *Shockwave*, er mwyn dangos yr effaith yn fyw i'r myfyrwyr.
- (e) Er mwyn mesur faint neu ba agweddau o'r wybodaeth a gyflwynwyd o fewn y deunyddiau dysgu oedd y myfyrwyr wedi eu deall/dysgu am y pwnc trwy gyfrwng y Gymraeg, crëwyd 'arholiad' atebion aml-ddewis y byddai'r myfyrwyr yn gallu ei 'sefyll' i gadw golwg ar eu dysgu yn y pwnc. Roedd yr arholiad yn cyfrifo'r nifer o eitemau a ddewiswyd yn gywir, ac yn nodi pa gwestiynau a atebwyd yn anghywir yn syth wedi iddynt 'sefyll' yr 'arholiad' bob tro. Ni nodwyd pa eitem oedd yr eitem cywir yn yr atebion a gawsant yn anghywir, felly roedd rhaid i'r myfyrwyr fynd yn ôl i ail ddysgu ac i roi ail gynnig ar ateb y cwestiynau hynny a gawsant yn anghywir y tro cyntaf.

Gwerthuso'r deunyddiau

Gan fod cymaint o ddeunydd yn cael ei gynhyrchu, gwnaed pob ymdrech i brawfddarllen popeth mor ofalus â phosib, ond nid oedd amser yn caniatáu hynny bob amser. Cynorthwywyd y gwaith o ddatblygu'r deunyddiau gan ddau ymchwilydd. Er mwyn sicrhau bod y deunyddiau a ddatblygwyd yn ddigon safonol, goruchwyliwyd y gwaith yn gyson gan yr awdur. Safonwyd y llyfrynau gan arbenigwyr iaith o fewn y sefydliad.

Sicrhawyd bod y myfyrwyr yn gwbl ymwybodol o fodolaeth y deunyddiau Cymraeg, ac fe'u hanogwyd i wneud defnydd o'r deunyddiau hynny mor gyson â phosib. Wrth gwrs, nid oedd modd cadw golwg manwl ar eu gwir ddefnydd o'r deunyddiau, ond lluniwyd holiadur byr i'r myfyrwyr ei

lenwi ar ddiwedd y semestr yn gyfle iddynt gael cynnig eu barn ar y deunyddiau hynny. Mae'r canlyniadau isod yn seiliedig ar eu hymatebion i'r holiadur hwnnw.

Canlyniadau

Barn y myfyrwyr

Isod, ceir trafodaeth fer o ymatebion y myfyrwyr i'r holiadur.

- Roedd pawb o'r farn bod y nodiadau'n hawdd i'w caffael, ac roedd pawb o'r farn bod y wefan *Blackboard* Gymraeg yn eithaf defnyddiol (gydag un yn honni ei bod yn 'ddefnyddiol iawn') ar gyfer y modiwl;
- nid oedd pawb wedi manteisio ar y cyfan o'r deunydd. Honnodd un nad oedd wedi darllen 'dim llawer' o'r nodiadau, gyda dau yn honni eu bod wedi darllen 'dipyn' a phedwar yn honni eu bod wedi darllen 'rhan fwyaf';
- o'r hyn yr oeddent yn cyfaddef ei ddarllen, roedd pump o'r farn bod y nodiadau un ai'n 'eithaf defnyddiol' neu'n 'ddefnyddiol iawn', gyda dau eto i benderfynu. (Gan nad oedd y rhan fwyaf o'r myfyrwyr wedi ymhelaethu ar eu hatebion, nid oes modd gwybod pam eu bod wedi gweld y deunyddiau o ddefnydd.) Roedd y myfyrwyr hefyd o'r farn (namyn un oedd eto i benderfynu) bod amrywiaeth ar gael ymysg y deunyddiau oedd ar gael i hybu eu dealltwriaeth o'r pynciau dan sylw yn y modiwl;
- er bod ymateb y myfyrwyr i'r nodiadau Cymraeg wedi bod yn ffafriol, cymysg oedd eu hymateb i'r arholiad aml-ddewis. Mewn ymateb i'r cwestiwn 'pa mor ddefnyddiol oedd yr arholiad ffug MCQ . . . i'ch helpu i adolygu', ymatebodd un 'dim o gwbl', gan iddo/i fethu ei gael i weithio yn iawn; ymatebodd pedwar eu bod 'heb benderfynu'; dywedodd un ei fod yn 'eithaf defnyddiol'; a honnodd un ei fod yn 'ddefnyddiol iawn';
- roedd y mwyafrif (5 allan o 7) o'r farn y byddent yn derbyn 'llawer o gymorth' drwy dderbyn mwy o nodiadau Cymraeg i wahanol bynciau o fewn Seicoleg, tra bod y ddau arall yn credu y byddent yn derbyn 'ychydig' o gymorth. Roedd pawb o'r farn y byddent yn hoffi gweld mwy o'r modiwlau Seicoleg ar gael gyda nodiadau Cymraeg;
- o ran y gofyn am ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg, roedd pawb (namyn un oedd dal i benderfynu) o'r farn y byddai gan fyfyrwyr Cymraeg ychydig neu lawer o ddiddordeb mewn modiwlau Seicoleg pe bai 'mwy o nodiadau i fodiwlau Seicoleg ar gael drwy gyfrwng y Gymraeg';

- yn olaf, roedd pob un o'r myfyrwyr o'r farn y byddai mwy o fyfyrwyr Cymraeg yn cael eu denu i astudio Seicoleg pe bai pob modiwl Seicoleg ar gael gyda nodiadau dwyieithog Cymraeg-Saesneg.

Felly, roedd ymateb y myfyrwyr wedi bod yn eithaf cadarnhaol. Er hynny, nid yw'n amlwg fod y myfyrwyr wedi gwneud defnydd llawn o'r holl ddeunyddiau oedd ar gael, ac nid oedd yr holiadur yn holi popeth. Dim ond un o'r myfyrwyr oedd wedi cynnwys sylwadau ychwanegol, gan ddweud 'gyda'r modiwlau sy'n cael eu darlithio yn y Saesneg, a'u arholu [sic] yn y saesneg [sic] mae'n ymdrech i ddysgu popeth yn y gymraeg [sic] ond yna gorfod mynd ati a gwneud yr arholiad yn y saesneg [sic]'.

Barn disgyblion 6ed dosbarth

Er mwyn ymchwilio pwysigrwydd deunyddiau dysgu cyfrwng Cymraeg i ddarpar-fyfyrwyr coleg a'u dyheadau am ddeunyddiau o'r fath, addaswyd yr holiadur fel ei fod yn berthnasol i brofiadau disgyblion ysgol, ac fe'i anfonwyd at ddisgyblion 6ed dosbarth a cholegau lleol oedd yn siarad Cymraeg ac yn dilyn Lefel A neu AS mewn Seicoleg (ond trwy gyfrwng Saesneg). Isod, cyflwynir crynodeb o'u hymatebion.

- Derbyniwyd ymateb oddi wrth 40 o ddisgyblion. Roedd 37 o'r rhain yn honni eu bod yn siarad ac yn ysgrifennu Cymraeg, a 35 yn honni eu bod yn darllen Cymraeg;
- roedd 48% (19) wedi meddwl astudio Seicoleg yn y Brifysgol, gyda 35% (14) wedi meddwl am astudio Seicoleg yn y brifysgol dan astudiaeth. Roedd 43% (17) o'r farn y byddent yn fwy tebygol o wneud cais i astudio Seicoleg yn y brifysgol dan astudiaeth pe bai'r modiwlau Seicoleg ar gael yn Gymraeg yn ogystal â Saesneg;
- roedd 80% o'r farn y byddai nodiadau Seicoleg yn Gymraeg yn ogystal â Saesneg yn y brifysgol un ai'n ddefnyddiol neu yn ddefnyddiol iawn;
- roedd 43% (17) o'r farn y byddai'n debygol neu'n debygol iawn y byddent yn defnyddio nodiadau Cymraeg wrth astudio Seicoleg yn y brifysgol, pe baent ar gael. Er hynny, roedd 48% (19) o'r farn na fyddent yn debygol iawn o wneud hynny, a phedwar heb benderfynu;
- roedd 43% (17) o'r farn y byddent yn hoffi gweld y modiwlau Seicoleg i gyd yn y brifysgol ar gael gyda nodiadau Cymraeg, gydag 20% (8) yn dweud 'na' a 38% (15) heb benderfynu;
- roedd 78% (31) o'r farn y byddai gan fyfyrwyr Cymraeg ychydig neu

llawer o ddiddordeb mewn nodiadau Cymraeg petaent ar gael, gydag un yn honni dim llawer o ddiddordeb, tri yn honni na fyddai ganddynt ddiddordeb o gwbl, 4 dal i benderfynu, ac 1 wedi dewis pob un o'r posibiladau.

At ei gilydd, mae'r ymatebion hyn yn eithaf cadarnhaol, gan ddangos bod gan ddarpar-fyfyrwyr ddiddordeb mewn derbyn deunyddiau cyfrwng Cymraeg. Er hynny, dylid nodi nad yw'r myfyrwyr hyn wedi derbyn profiad addysg prifysgol ac nid oes bwriad gan nifer ohonynt i barhau gyda'u hastudiaethau mewn Seicoleg, ac y gall hynny fod wedi dylanwadu ar eu hymatebion.

Casgliadau cyffredinol

Prif fwriad yr astudiaeth hon oedd i gynnig a gwerthuso defnyddioldeb deunyddiau cyfrwng Cymraeg ochr-yn-ochr â deunyddiau cyfrwng Saesneg mewn modiwl Seicoleg oedd yn cael ei arwain a'i draddodi yn uniaith Saesneg. Drwy gynnig amrediad eang o ddeunyddiau Cymraeg ar safle amlgyfryngol *Blackboard*, cyflwynwyd elfen o ddysgu cyfunol i'r pwnc, a chyfle i gyfoethogi lefelau dysgu annibynnol y myfyriwr drwy'r angen i drawsieithu. Er bod barn y myfyrwyr am y deunyddiau Cymraeg wedi bod yn eithaf cadarnhaol a'u bod yn gweld gwerth mewn derbyn deunyddiau o'r fath, nid yw'n amlwg eu bod wedi gwneud defnydd llawn o'r deunyddiau y tro yma. Mae'n amlwg eu bod wedi bod yn fodlon rhoi cynnig ar wneud defnydd o'r deunydd, ond, yn yr achos hwn, roedd angen gwell hyfforddiant/eglhurhad o bwrrpas y deunyddiau, nodweddion a manteision trawsieithu, a phwysigrwydd ymarferion cyson i gofnodi cynnydd a dealltwriaeth, i'r myfyrwyr weld gwerth yn eu hymdrechion dwyieithog. Felly, er fod yma fodiwl rhithiol, amrywiol, Cymraeg oedd ag iddo gynnwys cyffelyb yn Saesneg, roedd yn anodd annog y myfyrwyr i ymwneud â'r cyfan o'r cynnwys Cymraeg heb anogaeth ac elfen o arweiniad gan aelod o staff. Mae hyn yn peri problem ar gyfer y modiwlau hynny sy'n cael eu traddodi a'u harholi yn Saesneg heb fawr o fewnbwn gan aelod o staff sy'n siarad Cymraeg. Ond diau y gellid hyfforddi darlithwyr di-Gymraeg (i) am fanteision trawsieithu, (ii) i hysbysu'r myfyrwyr nad bwriad y deunyddiau Cymraeg yw disodli'r rhai Saesneg ond yn hytrach i gefnogi'r myfyrwyr yn eu hastudiaethau personol, (iii) i ddysgu myfyrwyr sut y gall ymdrin â phwnc drwy wahanol gyfryngau, gan gynnwys mwy nag un iaith, hybu dealltwriaeth yr unigolyn o'r pwnc hwnnw, yn enwedig yn

ystod cyfnodau dysgu/adolygu preifat, (iv) i'w darbwyllo mai ffeithiau yn unig yw'r cynnwys, a gellid gwneud yn fawr o'r cyfle i ehangu dealltwriaeth o bwnc drwy ymdrin â'r pwnc yn ddwyieithog, a (v) i osod gweithgareddau sy'n ymofyn ymarfer y sgil o drawsieithu drwy osod rhai o'r darlleniadau Saesneg (neu ran ohonynt) ochr-yn-ochr â gweithgaredd arall sydd angen ei chwblhau yn Gymraeg.

Ail fwriad yr ymchwil oedd i gasglu barn myfyrwyr 6ed dosbarth am eu bwriadau i astudio Seicoleg yn y brifysgol, ac am eu dyheadau am ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg yn y pwnc. Roedd yn amlwg, o'u hymatebion, y byddai nifer o fyfyrwyr yn awyddus i dderbyn deunyddiau Cymraeg os yn astudio Seicoleg yn y brifysgol. Gan fod Seicoleg yn bwnc poblogaidd sydd â thraddodiad cryf o ddarlleniadau a deunyddiau a dulliau dysgu cyfrwng Saesneg parod ond â myfyrwyr sy'n fodlon rhoi cynnig ar ddefnyddio deunyddiau Cymraeg, mae'n amser i ni ystyried yn fanwl sut orau i gyflwyno pynciau seicolegol drwy gyfrwng dwy iaith. Drwy gyflwyno'r elfen o drawsieithu yn bwrpasol o fewn y pwnc gellid ehangu ar y ddarpariaeth gyfredol, a datblygu to newydd o seicolegwyr Cymraeg sy'n hyderus i drafod y pwnc drwy gyfrwng y Gymraeg a Saesneg.

Llyfryddiaeth

- Asch, S. E. (1951). 'Effects of group pressure upon the modification and distortion of judgement', yn H. Guetzkow (gol.), *Groups, Leadership and Men*, Pittsburg, PA, Carnegie Press, pp. 295–303
- Baker, C. R. (2000). *The Care and Education of Young Bilinguals: An Introduction for Professionals*, Clevedon, Multilingual Matters.
- Bloom, B. (1956) (gol.). *Taxonomy of Educational Objectives: The Classification of Educational Goals*, London, Longman.
- Clark, D. (2003). *Blended Learning: An EPIC White Paper*, Brighton, EPIC Group, plc.
- Entwistle, N. (2001). 'Styles of learning approaches to studying in higher education', *Kybernetes*, 30, 5/6, 593–602.
- Fazey, J. a Marton, F. (2002). 'Understanding the space of experiential variation', *Active Learning in Higher Education*, 3, 3, 234–50.
- Garcia, O. (2009). *Bilingual Education in the 21st Century: A Global Perspective*, Hong Kong, Wiley-Blackwell.
- Gardner, H. (1993). *Multiple Intelligences: The Theory in Practice*, New York, BasicBooks.
- Levin, J. (1999). 'Multiplicity on learning and teaching: a framework for developing innovative on-line education', *Journal of Research on Computing in Education*, 32, 2, 129–48.

- Marton, F. a Säljö, R. (1976). 'On qualitative differences in learning: I – Outcome and Process', *British Journal of Educational Psychology*, 46, 4–11.
- McCray, G. E. (2000). 'The hybrid course: merging on-line instruction and the traditional classroom', *Information Technology and Management*, 1, 307–27.
- Morgan, J. D. (2001). 'Second order learning gains from virtual, bilingual teaching', in proceedings of the 7th International Conference of European University Information Systems on The Changing Universities – The Role of Technology, 13, 92–8 (copi personol heb ei gyhoeddi oddi wrth yr awdur).
- Oliver, M. a Trigwell, K. (2005). 'Can "Blended Learning" be redeemed?', *E-Learning*, 2, 1, 17–26.
- Senn, G. J. (2008). 'Comparison of face-to-face and hybrid delivery of a course that requires technology skills development', *Journal of Information Technology Education*, 7, 267–83.
- Suliman, R. a Pena, M. I. (2007). *Innovation in Language Teaching: Blended Learning in Arabic and Spanish*, available at: <http://www.apera08.nie.edu.sg/proceedings/9.07.pdf>.
- Williams, C. (1997). *Dysgu yn y Sefyllfa Ddwyieithog, Cyfres Datblygu Dulliau Addysgu*, Bangor, Coleg Normal.
- Williams, C. (1999). *Dulliau Dysgu ac Addysgu mewn Addysg Bellach. Pecyn Datblygiad Staff ar gyfer Colegau Addysg Bellach: Addysg Gymraeg a Dwyieithog*, Bangor, Canolfan Bedwyr, Prifysgol Bangor.
- Williams, C. (2003a). 'Defnyddio trawsieithu i ddatblygu llythrennedd deul', yn G. Roberts a C. Williams (goln), *Addysg Gymraeg, Addysg Gymreig*, Bangor, Prifysgol Cymru Bangor.
- Williams, C. (2003b). *Learning in Two Languages: Professional Development or Bilingual Provision in Health Care Education*, Bangor, School of Nursing, Midwifery and Health Studies, Bangor University.
- Thomas, E. M. (1994). 'Welsh-medium teaching in psychology', *Psychology Learning and Teaching*, 4, 1, 11–14.
- Thomas, E. M. (2006). 'Teaching and assessing psychology through a minority language: lessons from Wales', yn R. Wilkinson, V. Zegers, and C. Van Leeuwen (goln), *Bridging the Assessment Gap in English-medium Higher Education*, Maastricht, Fremdspeachen in Lehre und Forschung 40, Bochum, AKS-Verlag.